

Vloga množičnih medijev pri oblikovanju stališč o begunski krizi

Psihologija
Raziskovalna naloga

Avtor: ALJA PEHAR
Mentor: JANINA CURK
Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR

Kazalo vsebine:

1. POVZETEK	2
2. ZAHVALA.....	3
3. DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	3
3. UVOD	4
4. TEORETIČNI DEL.....	5
1. Mediji	5
3. Stereotipi	7
4. Predsodki	8
5. Begunska/migrantska kriza	9
5. CILJI IN HIPOTEZE.....	11
1. del	11
2. del	11
6. METODA	12
1. del	12
2. del	12
7. REZULTATI IN ANALIZA	14
1. del	14
2. del	21
8. INTERPRETACIJA	26
9. SKLEPI	29
10. VIRI	30

1. POVZETEK

Raziskovalna naloga z naslovom Vloga množičnih medijev pri oblikovanju stališč o begunski krizi je nastala z namenom opozoriti na morebitne napake medijskega poročanja, ki je pomemben dejavnik pri oblikovanju naših stališč, ter pozvati h kritični obravnavi informacij, ki jih sprejemamo skozi množične medije. Raziskovanje je potekalo v dveh delih. V prvem smo pomočjo anketnega vprašalnika opazovali spremljanje begunske problematike s strani dijakov, njihovo mnenje o medijskem poročanju ter njihova stališča o begunski krizi. V drugem delu pa smo z metodo vsebinske analize analizirani več člankov, objavljenih na spletnih portalih, pri čemer smo predpostavljali, da bomo v njih našli tudi stereotipe, predsodke, vrednostne sodbe avtorja ter zavajajoče in nestrpne informacije, kar bi lahko pomembno vplivalo na oblikovanje stališč o begunski problematiki.

2. ZAHVALA

Zahvala gre mentorjem za trud in pomoč pri nastajanju raziskovalne naloge.

3. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Naloga je nastala v kontekstu aktualnega dogajanja v begunski krizi, ki je zelo pogost predmet medijskega poročanja. V zvezi s to tematiko se porajajo zelo različni odzivi in deljena mnenja, med katerimi, med katerimi je tudi veliko nestrpnih, mnoga med njimi vsebujejo stereotipe, celo sovražni govor. Zdi se, da smo vedno pogosteje priča neutemeljeni sovražnosti ter nestrpnosti v odnosu bodisi do tujcev, beguncev, pripadnikov drugih ver ali pa do drugače mislečih. Namen naloge je med drugim opozoriti na varljivost verodostojnosti in objektivnosti medijev, ki lahko veljajo tudi kot sredstvo manipulacije. V primeru, ko so naš edini vir spoznave določenih informacij, s katerimi nimamo konkretnih izkušenj, lahko mediji tudi zavajajo oziroma ne prikažejo vseh vidikov problema ali družbene situacije in s tem močno vplivajo na našo percepcijo in videnje problema.

3. UVOD

V kontekstu trenutno aktualnega in odmevnega dogajanja, smo za naše področje raziskovanja izbrali begunsko krizo. Natančneje se bomo v nalogi ukvarjali z vlogo medijev pri obravnavanju vprašanja begunske krize, ki je trenutno praktično vsakodnevni predmet medijskega diskurza. Hkrati je ta tema predmet mnogih razprav na socialnih omrežjih, blogih, forumih itd. Tudi odzivi na dogajanje so zelo različni in pogosto srečujemo zelo deljena mnenja o beguncih, med katerimi je veliko nestrpnih, mnoga med njimi vsebujejo stereotipe, celo sovražni govor. Pri raziskovanju se bomo osredotočili na vlogo množičnih medijev, v katerih je problematika aktualne begunske krize zelo zastopana. Predpostavljamo namreč, da lahko v medijih zasledimo neobjektivno, nestrpno ali nekritično podajanje informacij, ki bi lahko vplivalo na oblikovanje stališč o begunski krizi. Naše raziskovanje bo temeljilo na metodi analize vsebine oziroma kritične analize diskurza, pri čemer bomo analizirali več člankov na spletnih portalih, ki pogosto krožijo po socialnih omrežjih. S pomočjo ankete bomo opazovali tudi spremljanje medijskega poročanja o begunski krizi pri dijakih. Zanimalo nas bo v kolikšni meri in kje poročanje spremljajo in ali se jih zdi objektivno. Opazovali bomo tudi stališča in njihove komponente dijakov v povezavi z begunsko krizo.

4. TEORETIČNI DEL

1. Mediji

Sodobnost pogosto označujemo kot medijski čas, v katerem imata posredovanje in ravnanje z informacijami vedno večji vpliv na informacijsko družbo. Mediji so agencije in organizacije, specializirane za posredovanje vsebin, informacij, podob naravnega okolja, družbe in nas samih (Počkar in Tavčar Krajnc, 2011). Čeprav bi morale biti nekatere medijske vsebine kar se da objektivne in bi naj prikazovale zgolj nepristranske informacije in podobe, medijsko poročanje poleg nevtralnega prenosa vsebin prikrito prenaša tudi vrednote, čustva in sodbe poročevalca. Da je moč medijev velika in lahko postane nevarna, pa vemo že iz zgodovine. Prvi in najbolj znan primer politične propagande oblasti zasledimo v nacistični Nemčiji. Z enosmernostjo medijev so načeloma onemogočeni kakršnikoli negativni in kritični odzivi prejemnikov, kar se je v korist politične propagande in manipulacije že v nacistični Nemčiji izkazalo kot prednost. Poleg preverljivih in objektivnih medijev poznamo tudi tabloide. Njihove značilnosti so tendenciozni naslovi, nepreverjene informacije, povezanost informacij s predsodki in stereotipi. V takih medijskih vsebinah tako najdemo med seboj pomešane informacije, novice, čustva, vrednote in mnenja.

Zgodnje teoretsko proučevanje medijev se je začelo v petdesetih letih 20. stoletja. Od takrat je veliko avtorjev, sociologov in filozofov, objavilo svoje študije o vlogi množičnih medijev v sodobni družbi. Med njimi je tudi nemški filozof in sociolog, Jürgen Habermas, ki je proučeval predvsem vpliv množične komercialne produkcije na slabitev potencialov posameznikovega kritičnega in neodvisnega mišljenja. Med drugim je opozoril na prevlado komercialnih interesov nad neodvisno javnostjo, kar duši in onemogoča demokratični javni dialog, javno mnenje pa se oblikuje z manipulacijo in nadzorom ter z uporabo oglaševalskih prijemov (Počkar in Tavčar Krajnc, 2011). Eden najvplivnejših teoretikov kulture, predvsem medijev, je francoski sociolog in filozof Jean Baudrillard. Zagovarjal je stališče, da je vpliv sodobnih množičnih medijev močnejši od katerekoli druge tehnologije, saj je njihov prodor v celoti spremenil naravo človekovega življenja. Trdil je, da mediji ne reprezentirajo samo zunanjega sveta, temveč tudi v celoti določajo, kaj ta svet je. Mediji ustvarjajo t.i. hiperrealnost, ki je sestavljena iz podobe, ki dobi svoj pomen iz drugih podob, hkrati pa ni utemeljena v zunanji realnosti.

V zadnjih petdesetih letih so mediji postali avtoriteta, ki določa smernice in vrednote, in s tem postali tudi ključni dejavnik družbenega življenja. Od konca 20. stoletja pa lahko spremljamo oster boj za prevlado nad mediji, saj so se začele politične in ekonomske elite zavedati, da je uspešnost nadzora nad množicami odvisna od nadzora nad posredovanjem informacij. Tako je medijska industrija v razvitem svetu dobila komercialni značaj in deluje po zakonitostih trga. Priča smo tudi velikim strukturnim spremembam RTV sistemov v Evropi, kjer sta se ločila dva koncepta: javni (državni, nacionalni) in komercialni (profitni, zasebni). Značilnosti javnega RTV sistema so na primer dostopnost programov na celotnem ozemlju države, neodvisnost, javno financiranje, zastopanje družbenih (etničnih, jezikovnih, starostnih, verskih) manjšin. Medijske

vsebine javne televizije bi morale biti kakovostne, raznovrstne ter v informativnem delu nepristranske. Komercialni RTV sistem pa deluje predvsem po načelih kapitalne logike, ki se podreja ustvarjanju načrtovanega in zelenega dohodka in dobička. (Počkar in Tavčar Krajnc, 2011).

Mediji so pomemben dejavnik pri oblikovanju naših stališč, vrednot, stereotipov, predsodkov. Zato je pomembno kritično presojanje reprezentacij spola, etnije, starosti in družbenega razreda v množicah. V primeru reprezentacije etnije v medijih, s čimer se bomo v nalogi natančneje ukvarjali, pogosto velja, da etnična oziroma rasna oznaka ohranja ali pa celo povečuje predsodke o določeni rasni oziroma etnični skupini.

2. Stališča

V psihologijo sta pojem stališča vpeljala William Thomas in Florian Znaniecki, da bi pojasnila probleme poljskih migrantov pri vključevanju v ameriško družbo (Ule, 2009). Stališča so tako celote prepričanij in čustev v odnosu do objektov stališča, ki so lahko ljudje, situacije, dogodki, in delujejo kot pripravljenost za določen način vedenja (Kompore idr., 2011). Definicija stališč Milтона Roenberga in Carla Hovlanda je (Stahlberg, Frey, 1990): "Stališča so predispozicije ljudi za pozitiven ali negativen odgovor na določeno dogajanje ali situacijo v socialnem svetu." Še nekoliko natančneje so pojem definirali David Krech, Richard Crutchfield in Egerton Ballachey (1992; 103): "Stališča so trajni sistemi pozitivnega ali negativnega ocenjevanja občutenja in aktivnosti v odnosu do različnih socialnih situacij in objektov."

Nekatere temeljne značilnosti stališč so (Ule, 2009):

- stališča so trajna duševna pripravljenost na določen način reagiranja,
- stališča pridobivamo skozi celo življenje, v procesih socializacije,
- stališča imajo direktivni in dinamični vpliv na obnašanje,
- stališča sestavljajo tri osnovne duševne funkcije-komponente stališč: kognitivna, čustvena in vedenjska.

Kognitivno komponento predstavlja vse znanje, informacije in lastne izkušnje, pa tudi vrednostne sodbe in argumenti v zvezi z objektom.

Čustvena komponenta zajema pozitivne ali negativne ocene in čustva v odnosu do objekta. Ta občutja so lahko na primer simpatija, obžalovanje, sovraštvo, jeza, zaničevanje, naklonjenost...

Vedenjska komponenta pomeni pripravljenost oziroma težnjo posameznika, da se obnaša, deluje in reagira v skladu s svojimi stališči. Poudarek vedenjske komponente se ne nanaša na dejansko vedenje, ampak predvsem na pripravljenosti za delovanje.

Psiholog Paul Guilford je raziskoval strukturo stališč. Ugotovil je, da so stališča povezana tudi z osebnostnimi lastnostmi in socialnim položajem ter da lahko vsako stališče uvrstimo v eno izmed petih dimenzij stališč (Ule, 2009):

- liberalnost/konservativnost (izkazala se je za najbolj konsistentno),
- nereligioznost/religioznost,
- humanizem/nehumanizem,

- internacionalizem/nacionalizem,
- evolucionizem/revolucionizem.

Čeprav so stališča relativno toge kognitivne sheme, se lahko skozi proces socializacije tudi spreminjajo. Dejavniki oblikovanja in spreminjanja stališč so predvsem primarne skupine, kot so družina, podporne in prijateljske skupine in subjektivni dejavniki, kot na primer samopodoba, ter informiranost in znanje, ki jih pridobivamo predvsem skozi množične medije in lastne izkušnje.

3. Stereotipi

Stereotipi predstavljajo nepreverjene, površne in posplošene sodbe o določeni osebi, skupini ali skupnosti, ki ne ustrezajo stvarnosti, saj ne upoštevajo individualnih razlik. Večinoma stereotipi veljajo za nespremenljive, toge, rigidne in izkrivljene predstave in so rezultat naših teženj, da bi si poenostavili kompleksnost zunanjega sveta. Proces opisovanja ljudi na podlagi njihove skupinske pripadnosti, imenujemo stereotipiziranje. Namesto kompleksne stvarnosti si ljudje ustvarjamo kognitivne bližnjice, ki predstavljajo hitre, zožene in približne predstave, posameznikom pa torej pripisujemo lastnosti glede na njihovo skupinsko pripadnost. Z uporabo stereotipov tako delamo mnogo napak. Najočitnejša napaka, ki nastane pri stereotipizaciji ljudi je pripisovanje večje podobnosti članom njihove skupine in večje razlike s člani drugih skupin. Hkrati pa sami pogosto skupine, ki ji pripadamo sami, ocenjujemo kot boljše in ji pripisujemo več pozitivnih lastnosti.

Glavna funkcija stereotipov je zmanjšanje števila informacij, ki jih predelamo v svojem kognitivnem sistemu (Ule, 2009).

Tajfel je bil ameriški socialni psiholog, ki je razvil kognitivno teorijo predsodkov. Nastanek in rabo stereotipov je razumel kot normalen kognitivni proces, značilen za vse ljudi. Definiral je nekaj osnovnih funkcij stereotipov, ki jih je razdelil na:

- kognitivno funkcijo: stereotipi vplivajo na tipizacijo in poenostavljanje predstave o svetu
- motivacijsko funkcijo: stereotipi vplivajo na ohranjanje in reprezentiranje pomembnih socialnih vrednot
- normativno funkcijo: stereotipi pomagajo ustvarjati in ohranjati skupinske norme prepričanja
- razlagalna funkcija: stereotipi predstavljajo sistem razlag socialnih dogodkov in skupinskih aktivnosti
- raziskovalna funkcija: s stereotipi ohranjamo pozitivne medskupinske razlike v korist lastne skupine

Prepričanje, da so stereotipi nespremenljivi, ni popolnoma točno. Spreminjajo se namreč v skladu z medskupinskimi odnosi ter v odvisnosti od družbenih pogojev. Vemo tudi, da stereotipi

pogosto služijo političnim, ekonomskim in ideološkim namenom. Njihova zgrešenost torej ni toliko posledica omejenosti kognitivnega aparata poenostavljenosti procesov kategorizacije in tipizacije, ampak je posledica političnega in ideološkega presojanja (Oakes, Haslam, Turner, 1994). Ločimo tudi več vrst stereotipov. Med najbolj razširjenimi so rasni, nacionalni, etnični, generacijski, spolni, verski stereotipi. Z njihovo pomočjo si razložimo, opišemo in upravičimo socialne in družbene razlike med skupinami.

4. Predsodki

Predsodki so posebna vrsta stališč. Definirani so kot stališča, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih spremljajo močna čustva in so odporna na spremembe (Brown, 1995). Zanje je značilno, da imajo zelo močno kognitivno komponento, ampak so informacije, ki jih imamo o objektu predsodka napačne, nepreverjene in neutemeljene, spremljajo pa jih tudi močna čustva in pripravljenost na delovanje v skladu z njimi (vedenjska komponenta). Predsodki predstavljajo popačeno predstavo o objektu ter povzročajo selektivno pozornost. Nagnjeni smo namreč k temu, da ob stiku z objektom predsodka pozornost hitreje usmerimo na lastnosti in vidike obnašanja, ki so v skladu z našimi predsodki. Največkrat se izražajo v nestrpnem, nespoštljivem, ponižujočem ali prezirljivem odnosu do predstavnikov drugih skupin. Nastajanje predsodkov je tesno povezano s socialno kategorizacijo. To pomeni, da informacije o socialnih skupinah poudarimo in prenesemo na posamezne pripadnike določene skupine, ki mu glede na njegovo pripadnost pripišemo značilnosti, posplošene v stereotipne predstave in sodbe. V stiku s prevladujočimi socialnimi reprezentacijami, kot posledico določenih psiholoških, socialnih in ekonomskih interesov, pa se take socialne kategorizacije spremenijo v predsodke. Glede na pripadnost različnim skupinam, ki so najpogosteje podvržene predsodkom, govorimo predvsem o narodnostnih, etničnih, rasnih, socialnih, kulturnih, verskih, spolnih, generacijskih predsodkih, pa tudi o predsodkih do priseljencev, do oseb z drugačnimi načini življenja, drugačno spolno usmerjenostjo...

Predsodki predstavljajo tudi pripravljenost na vedenje. Tudi v primeru, če imamo predsodke, še ni nujno, da se bomo obnašali v skladu z njimi, torej sovražno ali diskriminatorno do drugih. Vsi ljudje imamo namreč pozitivne ali negativne predsodke, ki pa postanejo izrazito osebno in družbeno nevarni šele, ko privedejo do množičnega, tudi sistematičnega nasilja nad osebami, ki so objekti negativnih predsodkov (Ule, 2009).

Ločimo pet stopenj izražanja predsodkov:

- ogovarjanje,
- izogibanje,
- diskriminacija,
- nasilje,
- genocid.

Pri nastanku in oblikovanju predsodkov imajo veliko vlogo ekonomsko-politični in kulturno-normativni pogoji, ki jih lahko združimo v makrosocialne pogoje, ter mikrosocialni pogoji, ki so

vezani predvsem na posameznika in njegovo okolje. Predsodki se začnejo razvijati in oblikovati že v zgodnjem otroštvu, predvsem pod vplivom primarne socializacije, torej družine, pa tudi izobraževalnega sistema in medijev. Pomembna ugodna podlaga za razvoj predsodkov pa sta tudi zavist in sovraštvo ter osebne in socialne krizne situacije, s katerimi se srečujemo. Pomembna avtorja kritične teorije družbe (Max Horkheimer, Alexander Mitscherlich v Hartmann, 1975) sta v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja postavila zanimivo tezo, da v modernih družbah psihološki izvor socialnih predsodkov in izbruhov nacionalističnega sovraštva korenini v potlačenih strahovih in zavistih ljudi (Ule, 2009).

5. Begunska/migrantska kriza

O begunski krizi govorim od leta 2015, ko se je močno povečalo število beguncev in migrantov, ki prihajajo v Evropo iz držav Bližnjega vzhoda, južne Azije, Afrike ter zahodnega Balkana (European migrant crisis, 2016). Število vseh migrantov, ki so prišli v Evropo v letu 2015 je nekaj več kot milijon. Večina jih je prišla v Evropo čez morje, največ skozi Grčijo, pa tudi Bolgarijo, Italijo, Španijo, Malto in Ciper. Zima prihoda beguncev in migrantov ni ustavila, saj jih je od začetka leta 2016 v Evropo prišlo skoraj 55.000. Po podatkih Evropskega statističnega urada Eurostat jih je od vseh prišlekov 942.400 v evropskih državah zaprosilo za Azil, največ v Nemčiji. Največ odobrenih prošenj za azil so v letu 2014 dobili begunci iz Sirije, ki jim sledijo tisti iz Eritreje, Afganistana, Iraka in Irana. Večina prosilcev za azil med januarjem in oktobrom 2015 prihaja iz Sirije, ki ji sledi Afganistan, Kosovo, Irak, Albanija, Pakistan, Eritreja in Nigerija. (Migrant crisis, 2016).

Konflikti v Siriji so se začeli leta 2011 z razmahom revolucionarnega vrenja, demonstracij in protestov, ki jih poznamo pod imenom arabska pomlad. Protesti, ki so bili uperjeni proti vladi predsednika Basharja al-Assada, so kmalu prerasli v državljansko vojno. (Refugees welcome, 2016). Zaradi neenotnosti opozicije se je razvilo več frakcij in paravojaških enot, ki se borijo proti vladnim silam, kot tudi med sabo. Sirska vlada je bila deležna tudi tuje pomoči in intervencij iz Rusije, Iraka in Irana. V tem času so mednarodne organizacije sirsko vlado, Islamsko državo ter ostale opozicijske skupine obtožile hudih kršitev človekovih pravic (Syrian civil war, 2016). Državljska vojna v Siriji je povzročila masovne selitve prebivalstva, ki iščejo zavetje bodisi v sosednjih državah ali pa v Evropi. Po podatkih Eurostada se je velika večina Sirskih beguncev zatekla v sosednje države, kot so Turčija, Libanon, Jordanija in Irak, njihovo število močno odtehta število tistih, ki so za svojo pot izbrali težko pot v Evropo. (European migrant crisis, 2016).

Trenutna vojna v Afganistanu je nadaljevanje konflikta, ki se je začel leta 1978, ko je Ljudska demokratska stranka Afganistana (PDPA) z vojaškim udarom zavzela oblast. (Refugees welcome, 2016). Leto kasneje se je začela sovjetska intervencija, ki traja vse do let 1989, ko je morala Sovjetska zveza umakniti svoje enote. Komunistična vlada je preživela še tri leta, do 1992, ko so vzpostavili Islamsko republiko Afganistana. Sledilo je vojaško posredovanje opozicije, ki se kaže v nemirih in bombardiranju Kabula. Po umiritvi razmer se je začel vzpon talibanov, ki so leta

1996 zavzeli Kabul. (War in Afghanistan (1978-present), 2016). Po terorističnem napadu 11. septembra 2001 se je začelo vojaško posredovanje ZDA.

Vojna v Iraku se je začela leta 2003, ko je koalicija držav pod vodstvom ZDA napadla in okupirala državo z namenom dokončno vreči režim Sadama Husseina (Refugees welcome, 2016). Po padcu režimo so se okrepile številna gibanja in začeli frakcijski spopadi med milicami. V letu 2014 se je v državi okrepila tudi džihadistična vojaška skupina ISIS. (Iraq war, 2016).

Poleg naštetih so vojaški spopadi, spopadi oboroženih milic, huda revščina, slabi pogoji za življenje, etnični in verski konflikti nekaj najpogostejših vzrokov za prihod približno milijona ljudi v iskanju boljšega življenja in možnosti v Evropo.

5. CILJI IN HIPOTEZE

1. del:

Zanima nas, kako dijaki spremljajo medijsko poročanje, kaj si o njem mislijo ter kakšna so njihova stališča o begunski krizi.

Cilji:

1. Ali dijaki spremljajo begunsko problematiko in katere množične medije več od drugih?
2. Ali se dijakom medijsko poročanje posameznih medijev o begunski krizi zdi objektivno?
3. Katere komponente stališč o begunski krizi prevladujejo pri dijakih?

Hipoteze:

- H1: Večina dijakov spremlja medijsko poročanje o begunski krizi.
- H2: Najbolj spremljana medija sta televizija in splet.
- H3: Večina dijakov spremlja nacionalni televizijski in radijski program.
- H4: Večini dijakov se medijsko poročanje na spletu ne zdi objektivno.
- H5: Pri dijakih prevladujeta kognitivna in čustvena komponenta stališč.

2. del:

Zanima nas medijsko poročanje o begunski krizi na spletu.

Cilji:

1. Ali lahko v člankih, objavljenih na spletu, zasledimo stereotipe?
2. Ali lahko v člankih zasledimo neresnične in zavajajoče informacije?
3. Katere komponente stališč avtorja lahko zasledimo v člankih na spletu?

Hipoteze:

- H6: V člankih na spletu lahko zasledimo stereotipe.
- H7: Spletni članki vsebujejo neresnične in zavajajoče informacije.
- H8: V spletnih člankih prevladujeta kognitivna in čustvena komponenta stališč avtorja.

6. METODA

1. del:

1. vzorec dijakov, ki so rešili anketo: 321
2. merski instrument: prvi del raziskovalne naloge smo izvedli s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, ki smo ga sestavili sami
3. postopek zbiranja podatkov: podatki so bili zbrani v januarju 2016. Spletno anketo so rešili dijaki prvih, drugih, tretjih in četrth letnikov. Vprašanja so se nanašala na spremljaje medijskega poročanja o begunski krizi, na vrste medijev, ki jih dijaki spremljajo ter na njihova stališča o begunski problematiki in krizi.
4. postopek statistične obdelave: posameznim rezultatom smo izračunali absolutne in odstotne frekvence rezultatov

2. del:

Metoda našega raziskovanja v drugem delu raziskovalne naloge je temeljila na analizi medijskega diskurza (Critical Discourse Analysis, CDA), ki se ukvarjajo predvsem s proučevanjem vpliva moči, s katerim uspe prevladujočim skupinam prepričati podrejene skupine k ponotranjenju njihovih moralnih, političnih in kulturnih vrednot (Machin in Mayr, 2012). Eden izmed ciljev te metode je opozoriti in razkriti ideologije, ki se pogosto skrivajo v medijskih besedilih. Tako jezik kot vizualne komunikacije namreč omogočajo avtorju ustvarjanje okvirja, ki lahko zajema njegove poglede, vrednostne sodbe, vrednote, predsodke itd. (Machin in Mayr, 2012).

V analizi se bomo osredotočili predvsem na analizo spletnih člankov, pri čemer bomo skušali zajeti različne problematične teme, s katerimi se srečujemo pri medijski obravnavi begunske krize. Vsi obravnavani članki so izbrani glede na njihovo vsebino, obravnavanje ter (sporno) interpretacijo nekaterih tem povezanih z aktualnim dogajanjem v begunski krizi. Objavljeni so bili med oktobrom in decembrom leta 2016. V analizi bomo opazovali naslov in sporočilo medijskega prispevka, širjenje predsodkov in stereotipov, posredovanje avtorjevih stališč in njihove komponente (kognitivne, čustvene, vedenjske). Opazovali bomo, kako begunce naslavljajo (politični, ekonomski migranti, muslimani...), in ali so pri svojem poročanju avtorji pristranski ali ne.

V ta namen bomo analizirali naslednje članke:

- M. Iršič: Islam je sovražnik svobode. Objavljeno 19. 11. 2015 na portalu Reporter
- U. Makovec: Samodestruktivna Evropa. Objavljeno 21. 10. 2015 na portalu Planet SiolTV.net
- J. B.: Muslimanski migranti po Evropi nadaljujejo s posiljevanji. Objavljeno 29. 11. 2015 na portalu Reporter
- H. I.: Skrajneži rekrutirajo med begunci. Objavljeno 30. 11. 2015 na portalu Žurnal24
- M. G.: Iz policijskih zapisnikov: V Sloveniji vse več migrantov s simboli Islamske države. Objavljeno 3. 12. 2015 na portalu Nova24TV.

7. REZULTATI IN ANALIZA

1. del:

Legenda:

f-absolutna frekvenca rezultatov

f%-odstotna frekvenca rezultatov

Tabela 1

Spol		
	f	f%
Moški	77	24%
Ženski	244	76%
Skupaj	321	100%

Anketo je skupno rešilo 321 dijakov, od tega 77 fantov in 244 deklet.

Tabela 2

Kateri letnik obiskujete?		
	F	f%
1	77	24%
2	77	24%
3	80	25%
4	87	27%
Skupaj	321	100%

Po letnikih so anketirani približno enakomerno razporejeni, največ jih je 4. Letnik, nekoliko manj 3., najmanj anketiranih pa je iz 1. In 2. Letnika.

Tabela 3

Ali spremljate medijsko poročanje o trenutnem dogajanje v begunski krizi?		
	F	f%
Da.	142	44%
Ne.	27	8%

Včasih.	135	42%
Skupaj	304	100%

Na vprašanje o spremljanju poročanja o begunski krizi, je velika večina odgovorila, da poročanje spremljajo, ali pa ga spremljajo včasih. Le 8% dijakov medijskega poročanja o tej temi ne spremlja. Ostalih 92% dijakov, je odgovorilo tudi na sledeča vprašanja.

Tabela 4

Kje najpogosteje spremljate dogajanje v begunski krizi? (Izberite samo en medij.)		
	f	f%
Po televiziji	164	60%
Na spletu	89	32%
V časopisih/revijah	14	5%
Po radiu	9	3%
Skupaj	276	100%

Nekaj več kot polovica anketiranih dijakov poročanje o begunski krizi spremlja po televiziji. Drugi najpogostejši medij je splet, za katerega se je odločilo nekaj več kot 30% dijakov. Najmanj spremljana medija sta tako časopisi in revije s 4% ter radio s 3%.

Glede na izbiro medija je za vsak medij posebej sledilo vprašanje o televizijskih/radijskih postajah, spletnih straneh in naslovih časopisov oziroma revij, v katerih najpogosteje spremljajo poročanje. Ta vprašanje so bila odprtega tipa. Enake odgovori so združeni in predstavljeni v naslednjih tabelah. Vsakemu posebej sledi še vprašanje o objektivnosti poročanja izbranega medija.

Tabela 5

Na katerih televizijskih postajah?		
Odgovori	f	f%
POP TV	67	55%
TV Slovenija 1	35	29%
Kanal A	15	12%
Planet TV	4	3%
BBC	1	1%
Skupaj	122	100%

Med tistimi, ki poročanje najpogosteje spremljajo po televiziji, jih več kot polovica spremlja televizijsko postajo POP TV. Sledi TV Slovenija 1, ki jo spremlja nekaj manj kot 30% vprašanih. Z 12% je tretja najbolj spremljana postaja Kanal A. Najmanj zastopana je postaja Planet TV, med odgovori pa je bil tudi en, ki najpogosteje spremlja tujo televizijsko postajo BBC.

Tabela 6

Ali se vam zdi poročanje objektivno?		
Odgovori	f	f%
Da.	62	39%
Ne.	97	61%
Skupaj	159	100%

Približno 60% vprašanim se medijsko poročanje na televiziji ne zdi objektivno.

Tabela 7

Na katerih radijskih postajah?		
Odgovori	f	f%
Val 202	5	50%
Radio NET FM	2	20%
Radio Maribor	1	10%
Radio City	1	10%
Radio 1	1	10%
Skupaj	10	100%

Najpogosteje poslušana radijska postaja je bila Val 202, ki jo posluša 50% vseh, ki poročanje spremljajo predvsem po radiju. Sledi ji Radio NET FM, lokalna radia Radio Maribor in Radio City ter Radio 1.

Tabela 8

Ali se vam zdi poročanje objektivno?		
Odgovori	f	f%
Da.	9	90%
Ne.	1	10%
Skupaj	10	100%

Večini (90%) se poročanje na radiu zdi objektivno.

Tabela 9

Na katerih spletnih medijskih portalih?		
Odgovori	f	f%
24ur.com	24	39%
MMC RTV Slovenija	11	18%
The Guardian	8	13%
BBC	5	8%
Facebook	4	7%
Delo	3	5%
Mladina	3	5%
CNN	3	5%
Skupaj	61	100%

Med medijskimi portali je prevladoval portal 24ur.com, ki ga spremlja skoraj 40% vprašanih. Naslednji je portal nacionalne radijske in televizijske hiše, MMC RTV Slovenija. Sledita dva tuja britanska portala, The Guardian in BBC. 7% dijakov ja za spletni medijski portal izbralo socialno omrežje Facebook, 5% pa jih spremlja novice na spletnih straneh časopisov Delo, revije Mladina ter ameriške medijske hiše CNN.

Tabela 10

Ali se vam zdi poročanje objektivno?		
Odgovori	f	f%
Da.	43	48%
Ne.	46	52%
Skupaj	89	100%

Nekaj več dijakom, ki spremljajo spletne medijske portale, se poročanje na spletu ni zdelo objektivno.

Tabela 11

V katerih časopisih ali revijah?		
Odgovori	f	f%
Večer	9	47%
Mladina	6	32%
Delo	4	21%
Skupaj	19	100%

Med časopisi in revijami so se pojavile predvsem tri, med katerimi je najbolj bran lokalni časopis Večer, ki ga bere nekaj manj kot 50% vprašanih. Sledita mu revija Mladina in časopis Delo.

Tabela 12

Ali se vam zdi poročanje objektivno?		
Odgovori	f	f%
Da.	8	57%
Ne.	6	43%
Skupaj	14	100%

Poročanje, ki ga zasledimo v časopisih in revijah, je 57% vprašanih označilo za objektivno.

Tabela 13

Pri naslednjih vprašanjih opredelite svoja stališča o begunski krizi in medijskem poročanju v povezavi z begunsko krizo na lestvici med "sploh se ne strinjam" in "zelo se strinjam".					
Podvprašanja	Odgovori				
	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Strinjam se	Popolnoma se strinjam	Skupaj
Mediji dovolj poročajo o begunski krizi.	8 (3%)	61 (26%)	139 (59%)	28 (12%)	236 (100%)
Ob spremljanju medijev dobim vse informacije, ki me zanimajo.	41 (17%)	140 (59%)	50 (21%)	5 (2%)	236 (100%)
Poznam vzroke za begunsko krizo.	7 (3%)	51 (22%)	144 (61%)	34 (14%)	236 (100%)
Vem, iz katerih držav prihajajo begunci.	4 (2%)	31 (13%)	157 (67%)	44 (19%)	236 (100%)
V medijih pogosto zasledim zgodbe posameznikov.	16 (7%)	106 (45%)	97 (41%)	17 (7%)	236 (100%)
Slovenija je beguncem dolžna pomagati.	28 (12%)	80 (34%)	90 (38%)	38 (16%)	236 (100%)
Prihod beguncev ogroža evropsko identiteto in vrednote.	38 (16%)	65 (28%)	90 (38%)	43 (18%)	236 (100%)

Dejstvo, da večina beguncev prihaja iz muslimanskega kulturnega okolja, je sporno.	73 (31%)	110 (47%)	35 (15%)	18 (8%)	236 (100%)
Prihoda beguncev in novonastale situacije se bojim.	35 (15%)	81 (34%)	87 (37%)	33 (14%)	236 (100%)
Zgodbe, ki jih zasledim v medijih, v meni sprožajo nelagodje.	18 (8%)	56 (24%)	134 (57%)	28 (12%)	236 (100%)
Evropske države bi morale zapreti meje in s tem omejiti/ustaviti prihod beguncev.	52 (22%)	65 (28%)	78 (33%)	41 (17%)	236 (100%)
Svoje mnenje pogosto delim na socialnih omrežjih, forumih...	190 (81%)	37 (16%)	5 (2%)	4 (2%)	236 (100%)
Za zagovarjanje svojih stališč sem se pripravljeno/a udeležiti shodov, demonstracij, zborovanj...	71 (30%)	90 (38%)	58 (25%)	17 (7%)	236 (100%)

Pri naslednjih vprašanjih sem preverjala stališča dijakov v odnosu do begunske krize ter medijskega poročanja o tej temi. Skoraj 60% dijakov je mnenja, da mediji dovolj poročajo o begunski krizi. Hkrati se skoraj 70% anketiranih opredelilo, da se s trditvijo, da ob spremljanju medijev dobijo vse informacije, ki jih zanimajo, (sploh) ni strinjalo. Pri naslednjih dveh vprašanjih sem preverjala kognitivno komponento stališč. Večina (86%) dijakov meni, da vedo, iz katerih držav prihajajo begunci, medtem ko je ta delež nekoliko manjši pri vprašanju o poznavanju vzrokov za begunsko krizo (75%). S trditvijo, da je Slovenija beguncem dolžna pomagati, se je približno polovica dijakov (popolnoma) strinjala (54%). Skoraj enak delež (56%) dijakov, pa se strinja s trditvijo, da prihod beguncev ogroža evropsko identiteto in vrednote. 78% vprašanih, se dejstvo, da večina beguncev prihaja iz muslimanskega kulturnega okolja ne zdi sporno. Pri vprašanjih čustvene komponente stališč se je približno polovica dijakov strinjala s tem, da se prihoda beguncev in novonastale situacije bojijo. Skoraj 70% pa se jih je pritrdilo, da zgodbe, ki jih zasledimo v medijih, v njih sprožajo nelagodje. Enak delež dijakov s strinja in ne strinja z zaprtjem meja in omejitvijo oziroma ustavitvijo prihoda beguncev. Zadnji trditvi se nanašata na vedenjsko komponento stališč. Večina dijakov se z njima ni strinjala. Tako jih kar 96% svojega mnenja ne deli na socialnih omrežjih ali forumih. Nekoliko manj (68%) se jih za zagovarjanje svojih stališč ni pripravljeno udeležiti različnih shodov, demonstracij ali zborovanj.

Zadnji dve vprašanji sta bili odprtega tipa in se nanašata na trditvi o kognitivnih komponentah, saj sta spraševali po konkretnih vzrokih za begunsko krizo ter državah, iz katerih begunci prihajajo.

Tabela 14

Naštejte nekaj vzrokov za begunsko krizo.		
Odgovori	f	f%
Vojne	21	45%
Ekonomski razlogi	12	25%

Slabe življenjske razmere	5	10%
Islamska država, islamski skrajneži	5	10%
ZDA	5	10%
Skupaj	48	100%

Podane odgovore so združeni v skupine oziroma kategorije. V kategoriji "vojne" so združeni odgovori: verske vojne, verski spori, spopadi, vojna v Siriji, državljanska vojna in vojna. K ekonomskim razlogom so všeti vzroki: boljše življenje, slab ekonomski položaj, slaba gospodarska razvitost ter ostali odgovori, ki so se nanašali na politično in ekonomsko stanje. V skupino "slabe življenjske razmere" so všeti revščina, lakota, ter življenjske razmere, pod ZDA pa odgovori, ki se nanašajo na posredovanje Amerike na bližnjem vzhodu: napad ZDA na Bagdad, napad ZDA na Irak, spopad med ZDA in Rusijo na tujem območju, v Siriji, izkoriščanje tega območja zaradi interesnih sfer.

Tabela 15

Naštejte nekaj držav, iz katerih begunci prihajajo.		
Odgovori	f	f%
Sirija	56	38%
Afganistan	25	17%
Irak	20	14%
Iran	9	6%
Pakistan	7	5%
Libanon	3	2%
Eritreja	3	2%
Somalija	3	2%
Balkanske države (Kosovo)	3	2%
Države severne Afrike (Egipt, Tunizija)	3	2%
Libija	2	1%
Jordanija	2	1%
Sudan	2	1%
Izrael	2	1%
Turčija	2	1%
Kongo, Kurdistan	2	1%
Skupaj	144	100%

Pri naštevanju držav, iz katerih begunci prihajajo, je bila najpogosteje omenjena Sirija. Sledijo ji države Bližnjega vzhoda: Afganistan, Irak in Iran ter Pakistan. Manjkrat omenjene so bile afriške države: Eritreja, Somalija, Egipt, Tunizija, Libija, Sudan in Kongo, ostale države Bližnjega vzhoda: Libanon, Jordanija, Izrael in Turčija. Med odgovori pa so bile tudi balkanske države in Kosovo.

2. del:

Analiza spletnih člankov:

Naslovi: Skrajneži rekrutirajo med begunci, Islam je sovražnik svobode, Muslimanski migranti po Evropi nadaljujejo s posiljevanji, Iz policijskih zapisnikov: V Sloveniji vse več migrantov s simboli islamske države, Samodestruktivna Evropa

Besede, s katerimi so imenovane skupine ali posamezniki, o katerih se poroča v obravnavanih člankih: begunci, migranti, ekonomski migranti, tujci, 27-letni Sirijec, priseljenci, fundamentalisti, (skrajni) islamisti, 19-letni musliman, prebežniki

Podajanje informacij je v veliki meri populistično, površno, zavajajoče. V članku z naslovom Skrajneži rekrutirajo med begunci, ki je bil objavljen na spletnem medijskem portalu Žurnal24, lahko zasledimo namigovanje o pripadnikih Islamske države, ki naj bi za svojo pot v Evropo izkoristili begunski val. Poleg kognitivne lahko opazimo tudi čustveno komponento, ki apelira predvsem na čustva strahu. "*Teroristični napadi v Parizu so sprožili strahove, da bodo islamski skrajneži izkoristili begunski val za to, da bodo lažje prišli v Evropo*". (Skrajneži rekrutirajo, 2015). Ta informacija ni točna, saj je večina identificiranih oseb, povezanih s terorističnimi napadi v Parizu, 13. novembra 2015, francoske narodnosti, živečih v Belgiji, kar v članku ni omenjeno. Med njimi so tudi osebe, ki so obiskale Sirijo in so se v Belgijo oziroma Evropo kljub nadzoru uspešno vrnila že pred begunsko krizo. Dva izmed treh samomorilskih napadalcev, ki sta se v napadu razstrelila pred francoskih stadionom Stade de France, in s tem dva izmed devetih identificiranih napadalcev, sta verjetno v Evropo prišla po poti z ostalimi begunci iz Sirije. Njuni prstni odtisi so bili povezani z zapiski z grškega otoka Leros, kamor bi naj prispela 3. oktobra 2015. Osumljeni vodja napada, Salah Abdeslam je francoske narodnosti, rojen v Bruslju. (Who were the attackers?, 2016). Zato lahko podnaslov prispevka, ki se glasi "Organizatorji napadov v Parizu so izkoristili begunski val, da so prišli v Evropo!", označimo za zmotno in zavajajočo informacijo. Prav tako zavajajoče je govoriti o ključnem pomenu in povezavi rekrutiranja skrajnežev med begunci s terorističnim napadom v Parizu. Izjave, ki na to namigujejo, pa lahko označimo kot nepopolne in površne.

V prispevku je uporabljena beseda "islamist", tudi v povezavi s pridevnikom "skrajni", kot na primer v stavku "*Islamisti bi lahko izkoristili ranljivost beguncev, predvsem mladih, da bi jih pritegnili v svojo ideologijo in v nasilna dejanja*." (Skrajneži rekrutirajo, 2015). Uporaba besede

islamist je očitno napačna, saj je islamist po definiciji iz slovarja tujk, strokovnjak, preučevalec islama (Verbinc, 1976.), če pa se opremo na novejšo razlago besede v Slovarju novejšega besedja, ki predstavlja osnovno novejšo leksikalno dopolnilo Slovarju slovenskega knjižnega jezika, je islamist pristaš miselnosti, kulture, ki je pod vplivom islama. (Slovar novejšega besedja, 2014). Takšna neustrezna poimenovanja in negativne konotacije samo poglobljajo predsodke o muslimanih in ljudeh, ki prihajajo iz islamskega kulturnega sveta in širijo strah, neodobravanje in nestrpnost.

Člankov, v katerih je kot razlog terorističnih napadov navedena begunska kriza, je veliko. Njihova skupna značilnost je, da kot posledico prihoda beguncev navajajo tudi porast terorizma in tveganja za teroristične napade v Evropi. Pogosto je islam zelo implicitno enačen s terorizmom, kot na primer v članku M. Iršiča z naslovom *Islam je sovražnik svobode*, ki je bil objavljen na spletnem portalu revije Reporter. Avtor je v članku večkrat uporabil premiso: *"ISIS je terorizem. ISIS je Islam. Islam je terorizem."*, ali v nadaljevanju: *"Terorizem je islam in islam je terorizem."* (Islam je sovražnik svobode, 2015). Tako sklepanje je seveda vse prej kot na mestu. Medtem ko bi se morali zavedati da je enačenje terorizma z islamom zgrešeno, taka namigovanja v bralcih vzbujajo strah pred tujim, pred muslimani, njihovo kulturo in vero. Islama ne moremo enačiti s terorizmom, saj nobena vera ni sama po sebi teroristična. Nasilne so le določene interpretacije islama, ki z religijo opravičujejo skrajna dejanja v politične namene (Medvešek, 2007). Pogosto zasledimo predstavljanje islama kot grožnje Evropi in zahodu. Takšne interpretacije pa le še poglobljajo prepad med obema civilizacijama in služijo porastu nestrpnosti, sovražnosti in netolerantnosti. V članku je islam označen za zavržno in umazano ideologijo. *»TERORIZEM/ISIS NIMA NIČ SKUPNEGA ISLAMOM«. Ljudje, ki trosijo te modrosti so resnični sovražniki ne le Evrope ampak tudi načina življenja, kot ga poznamo v zahodnem svetu. Sovražniki svobode. Sovražniki resnice. Navidezni liberalni razsvetljenci, ki so kastrirali našo pravico do samoobrambe in pravične obsodbe zavržne ideologije kot je islam.*" (Islam je sovražnik svobode, 2015). Opazimo lahko tudi nizanje pomembnih univerzalnih vrednot, ki jih v primeru uporabe za sredstvo manipulacije imenujemo "white words". Avtor islam poveže z ogroženostjo vrednot kot so svoboda, resnica, pravica do samoobrambe. V nadaljevanju se razen na čustveno, opre tudi na vedenjsko komponento, pri čemer pa ne moremo govoriti več samo o komponentah stališč, saj ta prerastejo v predsodke, celo sovražni govor. *"Zato je treba najprej obračunati z njimi, nato pa islam razkriti v vsej svoji umazani veličini."* (Islam je sovražnik svobode, 2015). S pozivanjem k obračunu se avtor obrača na, kot jih sam imenuje "navidezne liberalne razsvetljence", očitno na osebe z drugačnim prepričanjem kot je njegovo, na osebe, ki so prepričane, da terorizem nima ničesar skupnega z islamom. Imenuje jih sovražnike svobode in resnice. Srečujemo torej nestrpnost ne samo do beguncev, muslimanov, tujcev, temveč tudi do oseb z drugačnim prepričanjem.

V prispevku z naslovom *Muslimanski migranti po Evropi nadaljujejo s posiljevanji*, nas že v naslovu zmoti omejevanje dejanja posilstva na osebe muslimanske vere in hkrati apelira na vse v

Evropo prihajajoče muslimanske migrante, ki naj bi tukaj nadaljevali s svojimi "zverinskimi" dejanji. Članek, objavljen 14. novembra 2015 na spletni strani revije Reporter, naj bi poročal o posilstvu 14-letne deklice na Finskem, s strani 19-letnega muslimana. V prispevku lahko zasledimo tudi čustveno komponento stališč, na katero se avtor opira ves čas. Izjave kot so *"Ljudje so vse bolj prestrašeni in ogorčeni, Finska pa utegne iti po poti Švedske, kamor so muslimanski migranti prinesli „kulturo posilstev“, tako da je Švedska, ki je bila nekoč ena najbolj varnih evropskih držav z nizko stopnjo kriminala, danes država z najvišjo stopnjo posilstev na 100.000 prebivalcev."* (Muslimanski migranti, 2015). Muslimanska religija in kultura sta v citiranem delu besedila označeni za kulturo posilstev, kar ne koristi ničemur drugemu kot poglobljanju stereotipov in predsodkov o beguncih ter razpihovanju sovražnosti. Prav tako lahko omenjeno dejstvo, da je bila Švedska prej ena izmed najbolj varnih držav z nizko stopnjo kriminala, danes pa je država z najvišjo stopnjo posilstev na 100.000 prebivalcev označimo za napačno. Po podatkih urada združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) iz leta 2012, ki je zbirala podatke o posilstvih, je Švedska dosegla najvišjo stopnjo posilstev (66 na 100.000 prebivalcev) med državami članicami (Rape statistics, 2016). S tem ovržemo trditev, da je bila prej (torej pred begunsko krizo, oziroma pred letom 2014/15) Švedska ena izmed najbolj varnih držav. Hkrati je zaradi neenotnosti kriterijev, ki jih imajo posamezne države za označevanje kaznivih dejanj ali posilstev, treba te statistične podatke jemati z rezervo. Od odprtosti države je odvisno tudi število oseb, ki se bodo izrekle za žrtve kaznivih dejanj. Iz tega lahko sklepamo o nerelevantnosti primerjav stopenj kriminalnih dejanj oziroma posilstev med državami. Tudi v nadaljevanju članka avtor apelira na čustva strahu. *"Še bolj zastrašujoče pa je, da vsak deseti musliman meni, da bi moralo veljati na Danskem izključno šeriatsko pravo. Raziskovalci pravijo, da se glede na predhodne raziskave, danski muslimani vse bolj radikalizirajo."* (Muslimanski migranti, 2015). Pri podajanju podatkov kot je ta, ni nikjer navedenih nobenih virov, iz katerih je avtor povzel dejstvo, da vsak deseti musliman meni, da bi moralo veljati na Danskem izključno šeriatsko pravo. Prav tako ne izvemo na katere predhodne raziskave se navezuje ter kateri raziskovalci so mnenja, da se danski muslimani vse bolj radikalizirajo.

V članku Iz policijskih zapisnikov: V Sloveniji vse več migrantov s simboli Islamske države, ki je bil objavljen na spletnem portalu Nova24TV, se srečujemo predvsem s problematiko posploševanja in interpretacije *"sumljivih dogodkov med migranti"*. Članek je sestavljen iz vsebinsko nepovezanih kratkih odstavkov, v katerih so večinoma nanizane posamezne nepreverljive in neutemeljene informacije, pri čemer se avtor sklicuje na vir, ki ga ne razloži podrobneje, nekajkrat pa omenja informacije iz slovenskih policijskih zapisnikov. Čeprav nosi članek naslov o migrantih s simboli Islamske države, o tem ni prav veliko govora. Edina informacija na to temo je informacija o enem izmed migrantov, pri katerem so policisti našli *"sliko bojnikov Islamske države z avtomatskim orožjem v rokah, na sliki pa je v sirskem jeziku pisalo: "Grem delat probleme." Ko so ga policisti zaslišali, je povedal, da ni bil nikoli borec in da je le študent, ki gre v Belgijo, saj ima tam sorodnike."* (Iz policijskih zapisnikov, 2015).

Sklepamo lahko torej zgolj o senzacionalističnem naslovu, ki kvečjemu služi privabljanju čim večjega števila bralcev. V nadaljevanju se avtor namreč od teme iz naslova popolnoma oddalji, saj je govora o humanitarnih delavcih, ki naj bi migrante pozdravljali z dvignjenim kazalcem desne roke. *"To v islamu pomeni: "Ni drugega boga, kot je Alah, in Mohamed je njegov poslanec."Ista misel je zapisana tudi na zastavi Islamske države. Po podatkih policije sta se na tak način pozdravljala vsaj dva humanitarna delavca."* (Iz policijskih zapisnikov, 2015). Podobnih nesmiselnih in nepreverjenih informacij, po katerih ne moremo sklepati bolj kot ne o ničemer, in ki temeljijo zgolj na posploševanju, je v prispevku več. Že pri prvem primeru je ena površna informacija o osebi, pri kateri so našli fotografijo bojnikov Islamske države, posplošena na naslov *"V Sloveniji vse več migrantov s simboli Islamske države"*. Tudi zabeležena pozdrava dveh humanitarnih delavcev iz drugega primera bi težko sklenili v podnaslov *"Humanitarni delavci migrantom kažejo: "Ni drugega boga, kot je Alah" "*. (Iz policijskih zapisnikov, 2015). V naslednjem odstavku s pomenljivim retoričnim naslovom *"Migranti ali vojaki?"* (Iz policijskih zapisnikov, 2015), avtor spet navade zgolj en primer osebe, pri kateri so bile najdene fotografije z vojaško vsebino. Težko bi se strinjali že z namigovanjem, da najdene fotografije z vojaško vsebino pri osebi pričajo o tem, da je njihov lastnik vojak. Omenjene so tudi skupine moških, ki naj bi s telefoni fotografirali pripadnike slovenske vojske, njihovo opremo in oborožitev. *"Take skupine migrantov so večkrat nasilne tudi do drugih migrantov."* Težko bi brez navedenega vira teh informacij verjeli, da obstajajo zanesljive povezave med fotografiranjem pripadnikov slovenske vojske ter kasnejšim nasilnim vedenjem istih oseb. Prav tako fotografiranje in morebitna nasilna dejanja posameznika še ne pomenijo, da je pripadnik vojske in lahko zato naslov *"Migranti ali vojaki?"* označimo kot zgrešen in zavajajoč. Vsak bralec, ki bi tak članek samo preletel, ali si prebral le krepko pisane podnaslove, bi prejel zgolj napačne, nepreverjene in nestrpne informacije.

V komentarju, objavljenem na spletnem portalu Planet Siol.net, avtorica Urška Makovec razmišlja o kršenju pravil glede varovanja meje in o dolžnostih slovenskih državljanov. Že naslov prispevka *Samodestruktivna Evropa*, ki ga v nadaljevanju članka ne razloži ali razvije, priča o njeni naravnosti. Samo zadnji, zelo površno razvit odstavek članka, se delno nanaša na naslov. V njem se avtorica obrača k *"navidezni strpnosti in humanosti"*, ki naj bi bila po njenem mnenju razlog za nezmožnost reševanja težav. *"In smilimo se mi sami, ker nasedamo pravljicam o navidezni strpnosti in humanosti. Postavili smo si pravila o varovanju meje, ki jih gladko kršimo, in pravila o socialnih pravicah, ki jih za nobeno ceno nočemo kršiti, da morda ne bi izpadli nehumani, čeprav smo ob tem pozabili na dolžnosti. Samodestruktivno. Nimamo poguma, da bi reševali lastne težave."* (Samodestruktivnost Evrope, 2015). Sočutje, solidarnost ter humanost pa označi kot lažna in odvečna občutja, ki naj bi vodila v samodestruktivnost Evrope in hkrati jemala pogum za reševanje lastnih težav. Spet se srečujemo s prikazovanjem beguncev kot grožnje Evropi/Sloveniji, ki bi za ohranitev zahodnih vrednot ter varnosti, morala zavarovati svoje meje, hkrati pa se v tem prispevku pojavi tudi razvrednotenje, celo obsojanje strpnosti, humanitarnosti, solidarnosti in pomoči.

V prvem, večinskem delu prispevka, avtorica poskuša čim bolj objektivno – *"Zgoraj opisano so zgolj dejstva, brez olepševanj in dodatkov."* – opisati svoj obisk železniške postaje v Ljubljani,

kjer se je zaradi zelo raznolikih medijskih poročanj, želela na svoje oči prepričati "*o prebežnikih, njihovi usodi in obnašanju*". (Samodestruktivnost Evrope, 2015). Avtoričino poročilo in zaključki temeljijo na pogovorih, ki jih je imela s tremi posameznimi begunci. Njeni sklepi so razvidni iz posameznih podnaslovov. Ugotovila je, da begunci so prišli iz centra pri Vrhniku in nimajo potnih listov, saj potujejo zgolj z dokumenti slovenske policije, da jih večina v skupini želi v Nemčijo, nekateri v Avstrijo. S podnaslovom "*Koliko bo dobil, če bo ostal v Sloveniji*", se opre na vprašanje fanta, ki ga je zanimalo, ali bi tukaj dobil stanovanje in denar. Tudi z naslednjim naslovom "*Besedice "why" ne razumejo*" namiguje, da so begunci v Evropo prišli zgolj zaradi ekonomskih koristi, saj ji en izmed beguncev, s katerimi se je pogovarjala, na vprašanje zakaj je prišel, ni znal odgovoriti. Spet se srečujemo s pretiranim posploševanjem in namigovanjem ter interpretacijo konkretnih izkušenj v skladu z avtoričinimi stališči, zato bi tako podajanje informacij težko označili za objektivno.

8. INTERPRETACIJA

Interpretacija 1. dela:

Interpretacija hipoteze 1:

Velika večina dijakov (92%) medijsko poročanje o begunski krizi spremlja. Približno polovica teh ga spremlja včasih. Hipoteza 1 je bila potrjena.

Interpretacija hipoteze 2:

Druga hipoteza je bila le delno potrjena. Večina (60%) dijakov namreč najpogosteje spremlja televizijo, delež dijakov, ki informacije dobijo preko spleta pa je približno dvakrat manjši (30%). Hkrati s temi ugotovitvami lahko sklepamo tudi o upadu priljubljenosti tradicionalnih medijev, tiska in radia ter o večanju priljubljenosti spletnih medijev, ki pomeni pomembno spremembo v sodobni informacijski družbi. Spremljanje informacij na spletu je enostavnejše in dostopnejše od branja časopisov, hkrati pa se soočamo s problematiko nadziranja informacij, ki so širšim množicam dostopne preko spleta. Miha Blažič (N'Toko) ta problem naslavlja s krizo javnega diskurza o beguncih. Nenadzorovanost diskurza se kaže predvsem kot objavljanje nestrpnih, zavajajočih, neresničnih in nepreverjenih vsebin na spletu. Na socialnih omrežjih in forumih vedno pogosteje zasledimo nestrpne komentarje, celo sovražni govor, odkrito izražanje sovraštva do tujcev in manjših.

Interpretacija hipoteze 3:

V hipotezi 3 smo predvidevali, da bodo med spremljanimi postajami in programi prevladovali nacionalni, torej programi RTV Slovenije, edine javne in neprofitne radiotelevizijske hiše v Sloveniji. Hipoteza je bila ovržena, saj se je med tistimi dijaki, ki najpogosteje spremljajo poročanje po televiziji, več kot polovica (55%) odločila za televizijsko postajo POP TV. TV Slovenija 1 je na drugem mestu, spremlja jo približno 30% anketiranih dijakov. Podobna razporeditev je tudi na spletnih medijskih portalih, kjer portal medijske hiše POP TV, 24ur.com, vodi pred Mulimedijskim centrom RTV Slovenija (MMC). Samo pri radijskih postajah je prevladovala postaja RTV Slovenije, Val 202, ki jo najpogosteje spremlja kar polovica vseh, ki informacije dobijo preko radia. Vse ostale omenjene radijske postaje so bile zasebne. S tem ko smo ovrgli hipotezo 3, lahko opazimo, da so komercialne, zasebne in profitne postaje, ki so začele nastajati po koncu 20. stoletja med dijaki vedno bolj priljubljene.

Interpretacija hipoteze 4:

Hipoteza je bila ovržena, saj je bila razlika v deležu tistih, ki menijo, da je poročanje objektivno in tistih, ki so nasprotnega mnenja, premajhna. Čeprav so 4% več dijakov poročanje ocenili kot neobjektivno, tega mnenja ne moremo označiti za večinsko, kar lahko pripišemo premajhnemu vzorcu anketiranih dijakov. Predvidevamo lahko, da bi se pri večjem in bolj transparentnem

vzorcu pokazale večje in očitnejše razlike. Kljub temu hipoteze, ki je predvidevala večinsko prepričanje o neobjektivnosti poročanja spletnih medijev ne moremo sprejeti. To lahko interpretiramo kot pomanjkanje kritičnosti dijakov do medijskega poročanja na spletu. Po drugi strani pa so prevladujoči portali, ki so jih dijaki navedli dokaj zanesljivi (MMC, BBC, CNN, The Guardian). Tukaj so se prvič pojavile tudi tuje medijske hiše, britanski BBC in The guardian ter ameriška CNN.

Interpretacija hipoteze 5:

Pri komponentah stališč prevladuje kognitivna komponenta, saj se je največji delež dijakov opredelil, da pozna vzroke za begunsko krizo ter države, iz katerih begunci prihajajo. Nekoliko manj zastopana je čustvena komponenta, čeprav je delež dijakov, ki občutijo nelagodje in strah večji od polovice. Najmanj dijakov je pritrnilno odgovorilo na trditvi, ki sta preverjali vedenjsko komponento. Najmanjši delež (4%) jih pogosto deli svoje mnenje na socialnih omrežjih ali forumih, nekoliko več (32%) pa se jih je za zagovarjanje svojih stališč pripravljeno udeležiti shodov, demonstracij in zborovanj. Hipoteza je bila s tem potrjena.

Interpretacija 2. dela:

Interpretacija hipoteze 6:

Hipoteza 6 je bila sprejeta. V člankih smo opazili stereotipe, kot so označevanje muslimanske kulture za "kulturo posilstev", enačenje islamske vere s terorizmom, pripisovanje kriminala in negativnih lastnosti beguncem. Poročanja v obravnavanih člankih veliki meri ne bi mogli označiti za objektivno, saj so avtorji z načinom podajanja informacij ter s svojo interpretacijo, bralcu posredovali tudi svoje vrednostne sodbe. Seveda na podlagi analize petih člankov ne moremo nikakor soditi o celotnem medijskem poročanju. Prav tako je bil obravnavan samo en medij (splet). Če bi želeli dobiti podatke o splošnem poročanju o tej problematiki, bi morali zbrati čim večji nabor različnih prispevkov, objavljenih v različnih medijih. Prav tako bi morala biti izbira prispevkov naključna in dosledna, medtem ko smo se pri našem raziskovanju osredotočili na vnaprej izbrane prispevke, v katerih smo opazili neobjektivno poročanje ter zavajajoče in nestrpne informacije, saj so bili obravnavani članki izbrani z namenom opozoriti na nekaj napak ter slabosti medijskega diskurza o begunski problematiki. Zato na podlagi naših rezultatov ne moremo posplošiti napak medijskega poročanja niti na splet, saj je bil obravnavan zelo majhen vzorec člankov iz samo štirih medijskih portalov.

Interpretacija hipoteze 7:

Tudi podajanje neresničnih in zavajajočih informacij v obravnavanih člankih smo potrdili. Te se kažejo predvsem v pretiranem posploševanju informacij ter sklepanju glede na premajhno število informacij ali izkušenj. Tudi opiranje na nepreverjene ali nezanesljive vire ali pa pomanjkanje navajanja virov informacij, lahko označimo za podajanje zavajajočih informacij.

Interpretacija hipoteze 8:

V povezavi z osmo hipotezo smo opazovali posredovanje avtorjevih stališč v prispevkih. Predvidevali smo, da bosta prevladovali kognitivna in čustvena komponenta. Hipoteza je bila potrjena, saj smo v člankih poleg kognitivne, velikokrat opazili čustveno komponento. Ta se je največkrat nanašala na občutja strahu. Srečujemo se z izrazi kot so vzbujanje strahu, grožnje, ogroženost, obup, ogorčenost, prestrašenost.

9. SKLEPI

Čeprav je bil raziskovani vzorec veliko premajhen za sklepanje na celotni ravni medijskega poročanja, je informacij dovolj, da lahko sklenemo, da se v medijih lahko pojavijo tudi lažne, zavajajoče in sovražne informacije, in s tem pozovemo h kritičnosti v odnosu do prejetih informacij. Te so pogosto prehitro in neutemeljeno posplošene in povezane s vsemi pripadniki neke družbene skupine (v našem primeru z vsemi begunci), kar pa vodi v razvoj stereotipov, celo predsodkov. Tudi rezultati ankete so potrdili, da je spremljanje informacij na spletu vse pogostejše. Med dijaki, anketiranimi v naši raziskovalni nalogi, je splet drugi najpogostejši medij, preko katerega spremljajo poročanje o begunski krizi. Zato bi radi opozorili tudi na vedno večje in neobvladljivo število medijskih portalov, prispevkov in informacij, ki se pojavljajo na spletu, jih je zelo težko nadzorovati in so lahko neutemeljene, celo lažne. Večina anketiranih dijakih je potrdila spremljanje medijskega poročanja o begunski krizi. Med temi smo opazili relativno dobro poznavanje begunske krize, kar se je pokazalo tako pri naštevanju vzrokov, kot držav, iz katerih begunci prihajajo. Vprašanje kritičnosti do medijskega poročanja se je pokazalo pri vprašanju, ali poročanje na spletu ocenjujejo kot objektivno, pri katerem se je za (ne)objektivnost poročanja odločila približno polovica vseh, ki večinoma spremljajo medije na spletu. Kot pomemben dejavnik ozaveščanja o pomenu kritičnega ocenjevanja medijev in avtonomnega mišljenja v zvezi s to problematiko, bi za konec radi izpostavili tudi izobraževalni sistem, ki bi lahko v večji meri pripomogel k razvoju sposobnosti kritičnega mišljenja, ki je v neobvladljivi množici informacij, ki smo jim vsakodnevno izpostavljeni, ključnega pomena za razumevanje sveta.

10. VIRI

- Bizjak Končar, A. idr. (2014). *Slovar novejšega besedja*. (Cit. 13. 1. 2016). Pridobljeno s <http://bos.zrc-sazu.si/c/SNB/neva.exe?name=snb&expression=islamist&hs=1>
- Blažič, M. *Resnica o resnici o beguncih*. (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s <http://www.ntoko.si/resnica-o-resnici-o-beguncih/>
- European migrant crisis. (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/European_migrant_crisis
- Iraq war. (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/Iraq_War
- Iršič, M. (2015). *Islam je sovražnik svobode*. (Cit. 3. 2. 2016). Pridobljeno s <http://www.reporter.si/slovenija/m-ir%C5%A1i%C4%8D-islam-je-sovra%C5%BEnik-svobode/56909>
- Iz policijskih zapisnikov: V Sloveniji vse več migrantov s simboli Islamske države. (Cit. 3. 2. 2016). Pridobljeno s <http://nova24tv.si/slovenija/iz-policijskih-zapisnikov-v-sloveniji-vse-vec-migrantov-s-simboli-islamske-drzave/>
- Kompare, A. idr. (2011). *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS.
- Paris attacks: Who were the attackers? (Cit. 10. 1. 2016). Pridobljeno s <http://www.bbc.com/news/world-europe-34832512>
- Počkar, M., Tavčar Krajnc, M. (2011). *Sociologija*. Ljubljana: DZS.
- Machin, D., Mayr, A. (2012). *How to do critical discours analysis*. London, SAGE publications Ltd.
- Makovec, U. (2015). *Samodestruktivna Evropa*. (Cit. 4. 2. 2016). Pridobljeno s http://www.siol.net/novice/slovenija/2015/10/samodestruktivna_evropa.aspx
- Medvešek, J. (2007.) *Islam in terorizem* (Diplomsko delo.) Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Migrant crisis: Migration to Europe explained in graphics. (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>
- Muslimanski migranti po Evropi nadaljujejo s posiljevanji. (Cit. 1. 2. 2016). Pridobljeno s <http://www.reporter.si/slovenija/muslimanski-migranti-po-evropi-nadaljujejo-s-posiljevanji/57163>

Rape statistics. (Cit. 1. 2. 2016). Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/Rape_statistics

Refugees welcome. (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s <http://www.begunci.net/>

Skrajneži rekrutirajo med begunci. (Cit. 10. 1. 2016). Pridobljeno s <http://www.zurnal24.si/islamski-skrajnezi-nemcija-rekrutiranje-med-begunci-begunska-kriza-v-nemciji-clanek-260810>

Syrian civil war. (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/Syrian_Civil_War

Ule, M. (2009). *Socialna psihologija: analitični prostop k življenju v družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

Verbinc, F. (1976). *Slovar tujk*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

War in Afghanistan (1978-present). (Cit. 31. 1. 2016). Pridobljeno s [https://en.wikipedia.org/wiki/War_in_Afghanistan_\(1978%E2%80%93present\)](https://en.wikipedia.org/wiki/War_in_Afghanistan_(1978%E2%80%93present))